

KUULEMISTILAISUUS VALINNANVAPAUDEN LAAJENTAMISEN VALMISTELUSTA

SÄÄTYTALO 3.11.2016

Aikataulu

SAK:n näkemyksen mukaan valinnanvapauden laajentamisen toteuttaminen edellyttää, että rakenteelliset ja hallinnolliset uudistukset, jotka liittyvät maakunta- ja sote-muutokseen, ovat toteutettu ja valmiita ennen kuin siirrytään toteuttamaan esitettyä valinnanvapausmallia alueellisesti ja valtakunnallisesti. Tarvitaan siis vähintäänkin virkamiesvalmistelun pohjalta syntyneessä mallissa esitetty siirtymäaika valinnanvapauden laajentamisen ensimmäisen vaiheen toteuttamiseen. Valinnanvapauden lisäämisessä on SAK näkemyksen mukaan edettävä varovasti asteittain turvaten nykyisen valinnanvapauden säilyminen. Ennen valinnanvapauden laajentamista on perusteltua mahdollisten kokeilujen kautta selvittää, voidaanko asiassa edetä.

Laajennetun valinnan vapauden kohdentaminen

Mallin ensimmäisessä vaiheessa tavoitellaan perustason hoitoon pääsyn ja säännöllisten kotiin annettavien palvelujen saatavuuden parantamista. Linjaus on sosiaali- ja terveyspoliittisesti perusteltavissa. Lisäksi SAK pitää tärkeänä linjausta, jonka mukaan maakunnan palvelulaitos vastaisi tuottamisesta integroituna kokonaisuutena esimerkiksi lakisääteisistä seuloista, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä äitiys- ja lastenneuvolapalveluista.

Alkuvaiheessa voisi valinnanvapauden rajoittaa perusterveydenhuollossa pelkästään kiireettömään hoitoon eikä myöskään erikoissairaanhoidossa ole tarvetta yleisen valinnanvapauden lisäämiselle. Sosiaalihuollon jättäminen valinnanvapauden ulkopuolelle on perusteltua ainakin siltä osin kuin kyseessä on viranomastoiminta. Mikäli valinnanvapaus koskisi ammattiryhmien valintaa, joista on tällä hetkellä pulaa, todellista valinnanvapautta ei synny eikä sellaista kannata esittää.

Mallissa ensimmäisessä vaiheessa suoran valinnan piiriin kuuluvat sosiaali- ja terveydenhuollon omatiimin palvelut on rajattu tavalla, joka mahdollistaa pienten ja keskisuurten yritysten tulon valinnanvapauden piiriin. SAK on pitänyt tärkeänä pienten yksiköiden mahdollisuutta tarjota näitä palveluita. SAK:n näkemyksen mukaan omatiimin toiminnassa jonkinlaiseksi pullonkaulaksi voi muodostua sosiaalihuollon neuvonta ja ohjaus liittyen osaavan henkilöstön riittävyyteen.

Asiakkaiden listautuminen ja valikoituminen

Lähtökohtana on kansalaisten listautuminen omatiimien asiakkaiksi ja mahdollisuus määrääjain vaihtaa tiimiä. Valinnanvapauden toteutuminen aidosti joka puolella maata tuntuu kuitenkin epätodennäköiseltä.

Malliluonnoksessa todetaan: ”Maakunnan palvelulaitoksen tehtävänä olisi myös tuottaa ja antaa asiakkaille suoran valinnanvapauden piiriin kuuluvia omatiimin palveluita julkisoikeudellisena veloitteena silloin, kun asiakkaiden laaja palvelutarve tai muut erityiset olosuhteet edellyttävät vaativan tai harvemmin annettavan hoidon tai muiden erityistason palveluiden ensisijaisuutta tai erittäin laajaa eri palveluiden yhteensovi-

tusta.” Kyseinen linjaus on perusteltu, mutta siihen sisältyy myös mahdollisuus, että jotkut yksityiset omatiimit keskittyvät vain helpoimpien potilaiden hoitoon.

Vaikka sosiaali- ja terveydenhuollon omatiimin on otettava hoidettavakseen kaikki lisätautuneet henkilöt, voi olla vaikea ehkäistä asiakkaiden valikoimista. Hankalahoitoiset asiakkaat voidaan ohjata vaikka tutkimuksiin ja hoitoon erikoissairaanhoidon, jollain kustannukset siirtyvät toisen yksikön maksettaviksi, ellei omatiimin korvauksissa tätä mahdollisuutta ole otettu huomioon.

Korvaukset

Esitetyn mallin mukaan maakunnat määrittelevät kiinteät korvaukset, jotka ovat samat kaikille palveluntuottajille. Tähän SAK:lla ei ole huomautettavaa.

Kustannusvaikutukset

SAK arvioi ainakin lyhyellä aikavälillä valinnanvapauden ja palvelutarjonnan lisäämisen kasvattavan merkittävästi terveydenhuollon kustannuksia. Vakuuttavaa tutkimusnäyttöä näyttöä ei ole palvelujen laadun ja vaikuttavuuden automaattisesta paranemisesta. Valinnanvapauden lisääminen ei saa johtaa asiakasmaksujen korotuksiin eikä siihen, että osa palveluista rajataan julkisen rahoituksen ulkopuolelle. Asiakasmaksujen merkittävä nousu rajaisi entisestään köyhiä palvelujen ulkopuolelle.

Erityisesti asiakassetelin käyttöönottossa on huolehdittava siitä, että asiakasmaksut eivät estä asiakassetelillä hankittavien palvelujen käyttöä. Tästä tarvittaneen valtakunnallinen sääntely.

Sairausvakuutuskorvaukset

SAK:n mielestä ainakin uudistuksen alkuvaiheessa on perusteltua säilyttää sairausvakuutuksen korvaukset erikoislääkäreiden yksityisvastaanottopalveluihin ja näin turvata nykyisen tasoisen valinnanvapauden säilyminen erikoislääkäripalveluissa.

Ohjaus ja valvonta

Valinnanvapauden laajentaminen edellyttää maakunnilta uudenlaista kykyä ohjata ja valvoa palvelutuotannon toimintaa. Palvelujen tuottajien hyväksymismenettelyssä ja sopimuksissa palvelun tuottajien kanssa esitetyn mallin mukaan maakunnille jäisi mahdollisuus asettaa maakunnallisesti ehtoja. Olisi harkittava ainakin alkuvaiheessa näiden säätämistä ainakin tietyissä rajoissa lakitasolla. On tärkeää, että kaikki palvelun tuottajat ovat saman viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain soveltamisen piirissä.

Valinnanvapauden toteuttamiseen liittyy julkisen vallan käyttöön liittyviä kysymyksiä, joita ei voi ohittaa ilman lisäselvityksiä.